

Asia: VN/23997/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan lausunto

KUNTALIITON LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI RAKENNETUN YMPÄRISTÖN TIETOJÄRJESTELMÄSTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi 1.1.2024 voimaan tullutta lakia rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Ehdotetulla sääntelyllä lisättäisiin eri viranomaisten tiedonsaantioikeuksia rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Esityksessä lisättäisiin Suomen ympäristökeskukselle tiedonsaantioikeuksia Verohallinnon valtakunnallisesti ylläpitämiin, omistusta ja verotusarvoja ilmaiseviin kiinteistöverotietoihin. Lisäksi esityksessä korjattaisiin lakiin aiemmin jäänyt virhe.

Esityksessä todetaan, että muuttuneen turvallisuustilanteen sekä paikkatietoa koskevan tulevan lainsäädännön vuoksi on ollut tarve selventää salassa pidettävien tietojen luovutusoikeuksia Suomen ympäristökeskuksen (Syke) ja muiden viranomaisten välillä, jotta tiedonkulku ja muiden viranomaisten lakisääteiset tehtävät eivät häiriintyisi.

ALUKSI

Valmistelukokonaisuudesta, esitetystä näkökulmasta ja perusteluista syntyy käsitys, että lausunnoilla oleva kokonaisuus olisi kohtuullisen pieni ja nopeasti toteutettava lakimuutos. Kuntaliitto huomauttaa, että lakimuutos sisältää ehdotuksen, jonka mukaan Verohallinnon ja kuntien välinen (salaisiin) kiinteistöverotietoihin liittyvä tiedonhallinta ja tietojen toimitus kulkisi jatkossa Suomen

ympäristökeskuksen kautta ja että kiinteistöverotusta koskeva laaja valtakunnallinen tietosisältö tallennettaisiin Verohallinnon järjestelmän lisäksi Ryhti-järjestelmään. Verotusta koskeva ehdotus menee yli ympäristöministeriön hallinnonalan sekä Syken ydintehtävän. Verotukseen liittyvän tiedonhallinnan kehittäminen on kokonaisuudessaan laaja ja vaativa hanke.

Kiinteistöverotukseen liittyvät nykyiset haasteet ja tiedonhallinnan prosessit tulee (joka tapauksessa) valmistella huolellisesti parhaallaan valmistelussa olevan kiinteistöverouudistuksen yhteydessä niiden viranomaisten kesken, jotka verotustehtävää hoitavat. Näin laajoja muutoksia ei voida toteuttaa ilman esimerkiksi kuntien taloushallinnosta vastaavan ylimmän johdon mukanaoloa ja laajaa kannanottoa.

Tässä lausunnossa ei käsitellä verotusprosessia kaikilta osin, vaan tuodaan esiin nykytilannetta, siihen liittyviä haasteita, kuntien tietotarpeita sekä näkökulmia tiedonhallinnan, vastuiden ja turvallisuuden osalta. Lopussa on Kuntaliiton kannanotto esitettyihin muutoksiin.

KUNTIEN OIKEUDET VEROHALLINNON TIETOIHIN

Kunnat ovat Verohallinnon lisäksi verotusta hoitava viranomainen. Verohallinto toteuttaa vuotuisen verotuksen käytännössä ja tilittää verotuloja kunnille. Kunnilla on perustuslaissa säädetty verotusoikeus ja kunnat ovat Kiinteistöverolain 1 § mukaisia kiinteistöveron veronsaajia. Perustuen Lakiin verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta Verohallinto voi antaa kunnan viranomaisille kiinteistötietoja kunnan rekisterien ylläpitoa ja veronsaajien oikeudenvallontaa

varten tarpeelliset tiedot:

- 1) tiedot kunnan kiinteistöverovelvollisista yksilöintitietoineen;
- 2) kunnan alueella olevan kiinteistön maapohjaa koskevat tiedot, joita ovat kiinteistön yksilöintitiedot, kaavatyyppejä, pinta-alaa, rakennusoikeutta ja käyttötarkoitusta koskevat tiedot, muut verotusarvon laskennan perusteena käytetyt maapohjaa koskevat tiedot sekä maapohjan ja vesivoiman verotusarvoa ja kiinteistöveroa koskevat tiedot;
- 3) kunnan alueella olevaa rakennusta koskevat tiedot, joita ovat rakennuksen yksilöintitiedot, rakennuksen verotusarvon laskennan perusteena käytetyt tiedot sekä rakennuksen verotusarvoa, käyttötarkoitusta ja kiinteistöveroa koskevat tiedot.

Verotietolain 4 §:n mukaan verotusasiakirjat, jotka koskevat verovelvollisen taloudellista asemaa ovat salassa pidettäviä, ellei niiden julkisuudesta ole säädetty. Kiinteistöverotietojen hallinnointi on tähän päivään saakka pidetty ainoastaan Verohallinnon ja kuntien välisenä tiedonvaihtona, eikä esimerkiksi DVV:llä ole ollut oikeutta saada vastaavia Verohallinnon tuottamia kiinteistöverotietoja. Verohallinnon kiinteistöverotusta koskevien tietojen tiedonsaantioikeudet on rajattu vain kunnille

verotuksen oikeudenvilvontaa ja verotietoihin liittyvien kunnan lakisääteisten viranomaistehtävien hoitamista varten.

Nykytilanteessa kunnat saavat vuosittain verotusta koskevat tiedot suoraan Verohallinnolta.

Kunnat tarvitsevat Verohallinnon tietoja useissa tehtävissä ja tilanteissa niin kunnan taloushallinnossa kuin rakennetun ympäristön viranomaisten lakisääteisissä tehtävissä, kuten:

- Kunnan talouden ja budjetin seuranta ja ennakointi
- Verotukseen liittyvä oikeudenvilvonta
- Joidenkin verotietojen oikeellisuuden tarkistaminen verotuksen yhteydessä sekä verotietojen siirtymisen seuranta
- Kiinteistön ja/tai rakennusten omistajatietojen tarkistaminen, mikäli esim. lainhuutotiedot ovat puutteellisia
- Rakennustietojen vertailu eri rekistereistä, kun esimerkiksi kunnan rakennusvalvontaan tullessa laajennusluvassa kantarakennuksen tiedot ovat epäselviä
- Asiakkaiden pyynnöstä tai rakennusvalvonnan luvan käsittelyn yhteydessä tarvittavat tarkistukset

Kunnilla ei ole resursseja tarkistaa kaikkia Verohallinnon tietoja joka vuosi, vaan tietoja tarkistetaan verotuskierrossa tarpeen ja asiakkailta tulleiden muutospyyntöjen mukaan (eri kunnissa on erilaisia menettelyjä).

Kunnilla on tarve saada verotusta koskevat tiedot nykyistä sujuvammin sekä nykyistä parempia keinoja tehdä Verohallinnon tuottamiin tietoihin erilaisia kyselyjä ja vertailuajoja sekä ratkaista Verohallinnon ja kuntien ylläpitämien tietojen yhteentoimivuuteen liittyvät haasteet.

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN TEHTÄVISTÄ

Suomen ympäristökeskus ei ole verotusta hoitava viranomainen.

Lakimuutoksessa ehdotetaan Suomen ympäristökeskukselle tiedonsaantioikeuksia Verohallinnon tuottamiin tietoihin rakennetun ympäristön tietojärjestelmän 'ylläpitoa varten' sekä edelleen toimitettavaksi kunnille.

Lakimuutoksen myötä Syke saisi käytännössä uuden tehtävän Verohallinnon ja kuntien välisessä tiedonvälityksessä. Verotietolain 14 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaiset rakennustiedot toimitettaisiin Sykelle myös rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tietojen 'ylläpitoa' varten. Maapohjan verotukseen liittyvät tiedot Syke saisi vain välittääkseen tiedot kunnille.

Esityksestä ei selviä, mitä tietoja ja miten Syke aikoisi 'ylläpitää' (kun ylläpidolla tarkoitetaan aktiivista tietojen päivitystyötä) vai onko kyse kaikilta osin kuitenkin vain Verohallinnon ja kuntien järjestelmissä ylläpidettävien ja niistä Ryhtiin tuotavien tietojen 'tallentamisesta' Ryhti-järjestelmään (sellaisenaan). Huomioitakoon tässä yhteydessä rakennusten tiedonhallintaan liittyen, että jokaisella Suomen 309 kunnalla on käytössään kunnan rakennus(lupa)rekisteri, johon kunnat päivittävät rakennusten tietoja kunnan rakennusvalvontatehtävän yhteydessä. Kunnan rakennus(lupa)rekisteri toimii kunnan rakennusvalvonnan sähköisen asiointipalvelun taustajärjestelmänä ja integroituu myös kunnan muihin rekisteriosiin, kuten kunnan osoite- ja kiinteistörekisteriin.

Kunnat välittävät rakennusten tietoja valtakunnalliseen rakennusrekisteriin (tällä hetkellä DVV:n VTJ, siirtymisen jälkeen Ryhti) rakennusvalvontaprosessin kautta niiltä osin kuin rakennus vaatii lupaa (uudet rakennukset ja muutosluvat). Kunnat eivät ylläpidä tietoja suoraan Ryhti-järjestelmään, eivätkä ne edes voisi siirtyä ylläpitämään Ryhtiä suoraan, sillä kunnissa rakennusrekisteri integroituu myös muihin kunnan ohjelmistoihin ja palvelee kunnan tiedontarpeita kokonaisuutena. Alkuperäinen 'rakennusluparekisteri' on kunnassa, jolle rakennusvalvonta tehtävä kuuluu ja rakennuslupatietoja välitetään kunnan rekisteristä Ryhtiin sellaisenaan.

Kunnat eivät ylläpidä VALMIIDEN rakennusten omistajatietoja, eikä kunnilla ole prosessia näiden tietojen ylläpitoon. Vastuut valmiiden rakennusten omistajatietojen osalta ovat valtakunnallisesti epäselvät, eikä mikään viranomainen vastaa tällä hetkellä niiden ylläpidosta. Esityksestä ei ilmene, tulisiko Suomen ympäristökeskuksesta valmiiden rakennusten omistajatietojen vastuuviranomainen, mitkä tahot olisivat ko. tietojen (yhteis)rekisteripitäjiä ja miten prosessi kokonaisuudessa toimisi niin, ettei tietojen yliajoa eri viranomaisten kesken tapahtuisi, kun tietoja tulisi eri viranomaisilta, ainakin Verohallinnolta, Maanmittauslaitokselta sekä kunnilta (kuntien osalta vain uusien ja muutoslupien kautta). Vastuukysymykset sekä ylläpitoprosessin toimivuus on syytä ratkaista samassa yhteydessä.

Siltä osin kuin Syke välittäisi Ryhti-järjestelmän kautta Verohallinnon tietoja kunnille, tulisi arvioida myös tietosuoja-asetuksen mukaisia rooleja ja vastuita.

Lakimuutosta tulee harkita huolellisesti myös Suomen ympäristökeskuksen tehtävän ja resurssien kannalta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan Verohallinnon tietojen tuominen Ryhti-järjestelmään ja Syken uusi verotietojen välitystehtävä lisäisi Syken vastuuta ja työmäärää entisestään huomattavasti.

NYKYTILANNE JA SEN HAASTEITA

KIINTEISTÖVEROTUSTEHTÄVÄÄN LIITTYVIÄ HAASTEITA

Nykytilanteessa kunnat saavat kiinteistöverotukseen liittyvät tiedot suoraan Verohallinnolta. Kuntien kannalta verotustehtävään ja rakennustietojen ylläpitoon liittyvänä haasteena ei ole kunnan tiedonsaantioikeudet, vaan tapa, jolla Verohallinnon ja kuntien verotustehtävään liittyvät tiedot kulkevat Verohallinnon ja kuntien välillä (molempiin suuntiin) sekä tietojen yhteentoimivuuteen ja kohdentamiseen liittyvät muut mittavat haasteet. Kunnilla on ollut pitkään tarve saada Verohallinnon tiedot Verohallinnolta rajapinnan kautta, ei toimitettuina Excel-taulukoin. Myös verotukseen liittyviä arvostusperusteita ja tietojen yhteentoimivuutta on pohdittu pitkään ja tiedostettu tarve kehittää tietopohjaista verotusprosessia nykyistä sujuvammaksi.

Nykyisellään kunnat toimittavat Verohallinnolle RAKENNUKSIA koskevat tiedot DVV:n VTJ:n rakennusrekisterin kautta (rajapinnan kautta, mutta pienellä viiveellä). Kiinteistöjen MAAPOHJAAN liittyvät tiedot toimitetaan suoraan Verohallinnolle erillisen Ilmoitin-palvelun kautta. Verohallinto saa kiinteistöihin liittyviä tietoja myös Maanmittauslaitokselta.

Nykyisellään kunta puolestaan saa (suoraan) Verohallinnolta tämän vuotuisessa verotuksessa verovelvollisilta saamia tietoja turvautusti Excel-taulukkoina. Tietojen perusteella kunta voi tehdä tarvittavia tarkistuksia liittyen verotukseen ja kunnan rekisteritietojen oikeellisuuteen. Verohallinto toimittaa tiedot kunnille pyynnöstä kolmessa erässä. Toimitusajalla on merkitystä muutoksenhakuajan ja kuntien resursoinnin kannalta.

Kuntiin tulee kuntalaisilta selvityspyyntöjä, joissa pyydetään selvittämään tietyn kiinteistön todelliset verotusarvot, jotta arvot voidaan oikaista verotuksessa. Palvellakseen kuntalaisiaan kunnat pyrkivät tekemään nämä selvitykset verotuksen yhteydessä. Kunnat eivät käy systemaattisesti läpi kaikkia rakennusten tietoja jokaisessa verotuksessa, vaan korjaavat tietoja tarvittavin osin omiin rekistereihinsä, jotta tiedot ovat oikein seuraavalla kierroksella (ts. mitä rakennuksesta on tosiasiallisesti luvitettu). Kuntien rakennuslupatiedoissakin on virheitä erityisesti hyvin vanhojen lupien osalta ja näitä rakennusluparekisterin tietoja kunta pyrkii korjaamaan verotuskierroksen(kin) yhteydessä.

Ohjelmistotoimittajat ovat kehittäneet kunnille tapoja ladata taulukkomuotoisia tietoja kunnan järjestelmiin ja tehdä verotietojen vertailua, joten kunnissa tietojen käsittelyä ei nykyiselläänkään tehdä kaikilta osin 'käsin', vaikka lakimuutosehdotuksen perusteluista tällaisen kuvan voi saada.

Verotusprosessiin liittyy muitakin haasteita kuin tiedon välittämiseen haasteet, kuten se, että kiinteistön maapohjaan liittyviä arvoja on vaikea kohdentaa koko kiinteistönmuodostusprosessi huomioiden erityisesti niissä kunnissa, jotka eivät itse tee kiinteistönmuodostusta (MML hoitaa) ja se, että eri viranomaisten tulkinnat tiedoista vaihtelevat. Vertailu on haastavaa esimerkiksi siksi, että Verohallinnon taulukossa on vain rakennusten kokonaisalat, kun taas kunnille kerrosalatieto olisi

tärkeämpi, sillä asemakaavassa sallitut rakennusoikeudet esitetään kerrosaloina. Näin ollen verotietojen tarkistusta ei ainakaan nyky menetelmin voida tehdä automaattisesti. Verohallinnon rakennustiedoista on myös huomattu puuttuvan pysyviä rakennustunnuksia, mikä on vaikeuttanut rakennustietojen vertailua.

Verotusprosessin kannalta optimitilanne syntyisi niin, että Verohallinnon ja kuntien järjestelmät olisivat keskenään yhteentoimivat ja verotusta määrittävät arvostusperusteet ja niihin liittyvät tiedot olisi yksiselitteisesti määriteltä ja yhteentoimivina tallennettuina kuntien ja Verohallinnon järjestelmiin. Tällöin voitaisiin luoda Verohallinnon ja verovelvollisten sekä Verohallinnon ja kuntien välillä sujuva ja oikeudenmukainen kiinteistöveroprosessi, jonka tarkistaminen voitaisiin hoitaa ainakin joiltain osin automaattisesti. Yhdeksi haasteeksi on koettu myös se, ettei Verohallinnon järjestelmä ole varsinaisesti paikkatietojärjestelmä ja erityisesti maapohjaan liittyviä tietoja on verotuksessa vaikea kohdentaa oikein.

Kunnilla on suuri tarve saada kiinteistöverotiedot Verohallinnon järjestelmästä nykyistä jouhevammin (sopivalla syklillä), mahdollisuus tarkastella tietoja rinnan kunnan tietojen kanssa sekä mahdollisuus tehdä erilaisia hakuja Verohallinnon tuottamiin tietoihin. Kunnat ovat jo vuosia toivoneet Verohallinnon verovelvollisilta saamien tietojen välittämistä Verohallinnon järjestelmästä kuntiin teknisten rajapintojen kautta, jolloin verotuskierroksella muuttuneet rakennuksia koskevat tiedot voitaisiin tuoda kunnan rakennusrekisteriin (omiin kenttiinsä) ja kunnat voisivat tehdä rakennusten ominaisuustietojen osalta rekisteritietojen vertailua ainakin joiltakin osin teknisinä eräajoina sekä saada tietoonsa Verohallinnon keräämät valmiiden rakennusten omistajatiedot, joita kunnatkin tarvitsevat.

Nyt lausunnoilla olevasta esityksestä ei tarkalleen ilmene, miten ja millä syklillä Verohallinto toimittaisi tiedot Sykelle ja Syke edelleen kunnille. Lakimuutosluonnoksen kohdan 4.3.1 perusteluissa mainitaan: 'Verohallinnon tarvitsisi rakennetun ympäristön tietojärjestelmän siirtymäaikaan päätyttyä toimittaa manner-Suomen kuntien osalta tiedot KERRAN Suomen ympäristökeskukseen, joka välittäisi tiedot teknisten rajapintojen avulla suoraan kuntiin'. Tämä antaa ymmärtää, että tiedot toimitettaisiin Verohallinnosta Sykelle kertatoimituksena. Koska toimitusajankohdalla on merkitystä muutoksenhaku aikaan ja siihen, milloin ja kuinka paljon kunta resursoi henkilöstöään verotietojen käsittelyyn, olisi toimitussyklit pohdittava huolellisesti myös rajapintaratkaisun toteutuessa.

Verotietojen toimittaminen toisen järjestelmän kautta ei välttämättä ole optimaalinen ratkaisu ja saattaa aiheuttaa ongelmatilanteita tiedonvälityksessä ja haastetta tukipalveluihin liittyen.

Myös turvallisuuden osalta ratkaisu lisäisi kasautumisvaikutusta huomattavasti. Lakiehdotuksen toteutumisen myötä Syken järjestelmässä olisi jatkossa sekä koko Suomen rakennetun ympäristön tiedot mukaan lukien yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisiä turvaluokiteltuja kohteita että koko Suomen (salaiset) kiinteistöverotiedot mukaan lukien turvakiellon alaisten henkilöiden

rakennusten omistajatiedot ja kiinteistöverotiedot. On myös huomioitavaa, että Ryhtiin on tarkoitus toimittaa kunnista huomattavasti laajempi tietosisältö kuin tällä hetkellä toimitetaan DVV:lle. Kun DVV:lle toimitetaan rakennuskohteen perustiedot käytännössä tietokantasiirtona, Ryhtiin on tarkoitus toimittaa rakennuslupaprosessissa syntyvät tiedot vaiheittain katselmuksineen, koneluettavien päätöksineen ja IFC-tietomalleineen sekä kaavoituksen tiedot elinkaaren vaiheiden mukaisin tiedoin liiteaineistoinen (kuten pohjakartta ja johtotiedot).

Sykellä on jo nyt voimassa olevan RYTJ-lain mukaan oikeus saada Verohallinnolta tämän ylläpitämät rakennusten ominaisuuksia määrittävät tiedot (kuten rakennuksen pinta-ala). On tarkoin harkittava, onko tarkoituksenmukaista tuoda Ryhtiin myös kiinteistöverotukseen liittyvät omistusta ja verotusarvoja ilmaisevat taloustiedot koko valtakunnan kattavasti (mukaan lukien turvakiellon alaisten tiedot) sekä onko Sykellä resursseja toimia verotietojen välittäjänä kuntiin ja Verohallintoon päin.

Tähän saakka (määrättyä) salaista tietoa on saanut haltuunsa vain ne viranomaiset, jotka määrätyn tiedon tarvitsevat lakisääteisiin tehtäviinsä. Nyt Syke saisi maapohjan verotustietoihin oikeudet pelkästään tiedon välittämistä varten.

VALMIIDEN RAKENNUSTEN OMISTAJATIETOJA KOSKEVAT HUOMIOT

Tällä hetkellä valtakunnallisena haasteena on, ettei valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpidetä minkään viranomaisen toimesta täysin luotettavasti. Kunnat päivittävät rakennusrekisteriä rakennusvalvontaprosessin kautta, joten kunnan tietoon tulee ne rakentamista koskevat tiedot, joihin haetaan rakennuslupa (lupakynnyksen ylittävät uudet rakennukset sekä muutosluvat). Rakennusvalvontaprosessi päättyy, kun rakennus valmistuu. Rakennuslupan hakija on tyypillisesti rakennuksen ensimmäinen omistaja, mutta tämän jälkeen tieto rakennuksen omistuksen muuttumisesta ei tule kunnan tietoon muuta kuin myöhempien muutoslupien osalta. Osa omistajatiedoista saadaan toki kunnissakin selville muiden prosessien kautta.

Valmiiden rakennusten omistajatiedoista on käyty keskustelua mm. DVV:n, Kuntaliiton ja kuntien välillä. Kuntaliitolle tulleiden ehdotusten mukaan sopiva viranomainen valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpitoon voisi olla Maanmittauslaitos tai Verohallinto, jotka saavat tietoja valmiiden rakennusten omistajista omien tehtäviensä ja palvelujensa kautta. Mikäli Syke saisi tiedonsaantioikeudet Verohallinnon ylläpitämiin rakennusten omistajatietoihin, tulisi myös Syken vastuuta ko. tietojen ylläpitäjänä ja oikeellisuuden varmistajana selkiyttää.

Verohallinto saa verovelvollisilta tietoja valmiiden rakennusten omistajatiedoista vuotuisen verotuksen yhteydessä. Verotuksen kannalta veron maksaa se, joka kiinteistön omistaa ko. verotusvuoden alussa. Tulisi selvittää, millä syklillä rakennusten omistajatietoja olisi mahdollista päivittää perustuen Verohallinnon tietoihin.

Valmiiden rakennusten omistajatietojen välittäminen ja tallentaminen Ryhti-järjestelmään voisi tuoda lisäarvoa kunnillekin, mikäli tiedot välittyisivät edelleen niille. Kunnatkin tarvitsevat valmiiden rakennusten omistajatietoja eri tehtävissään. (Selvyyden vuoksi todettakoon, että tässä yhteydessä tarkoitetaan vain rakennusten omistajatietoja, ei muita Verohallinnon ylläpitämiä, kohteiden verotusarvoja määrittäviä taloustietoja).

TOTEUTUKSEEN LIITTYVÄT HAVAINNOT

Esityksessä kerrotaan, että tiedonsaantioikeudet tarvitaan, jotta rakennustietoja voidaan 'ylläpitää' Ryhti-järjestelmässä ja että kiinteistöverotietoja voidaan välittää kunnille. Esityksessä ei tarkemmin avata, miten tietojen ylläpito, laadunvarmistus- ja tietoturva-toimet sekä tukitoimet ratkaistaisiin. Lain kohteena olevien, verohallinnon ylläpitämien kiinteistöverotietojen tallentaminen Ryhti-järjestelmään vaatisi tietovarannon huomattavan laajentamisen nykyisestäään, huomattavien tietoturvatöiden toteuttamista sekä huolellisesti toteutetut laadunvarmistusmenetelmät. Kunnissa, joiden järjestelmissä verotietoihin liittyvä vertailu tehdään, tarvittaisiin uusia menetelmiä tietojen vertailuun ja analysointiin.

Esityksessä todetaan, että ehdotuksella ei olisi uusia valtiontalouteen tai kuntien talouteen vaikuttavia vaikutuksia. Esityksessä ei esitetä lisäresursseja Sykelle, eikä lisärahoitusta kiinteistöverotietojen tiedonhallinnan muutoksen toteutukseen ja havaittujen ongelmien ratkaisemiseen. Esityksestä ei ilmene, minkälaisin resurssein Syke verotietojen hallinnointia, tietovarantojen laajentamista, tietojen toimittamista (halutuvin syklein), tietoturvaa ja laadunvarmistusta hoitaisi, eikä minkälaisin resurssein Syke osallistuisi kiinteistöverouudistustyöhön. Lisäresursseja ei esitetä myöskään asiakaspalveluun, vaikka Verohallinnon ja kuntien väliset tiedontoimitukset muuttuisivat Verohallinnon ja Syken sekä Syken ja 309 kunnan väliseksi. Olisivatko kunnat verotietojen osalta edelleen yhteydessä Verohallinnon asiakaspalveluun vai lisättäisiinkö Sykelle lisäresursseja asiakaspalveluun ja tukityöhön? Toisaalta Verohallinnon asiakaspalvelulla ei olisi näkymää Syken ja kuntien välisen tiedonsiirron oikeellisuuteen.

Yksin maapohjan verotietojen toimittaminen Sykelle ja edelleen kuntiin ei ratkaise maapohjan verotukseen liittyviä haasteita (kuten edellä kuvattuja yhteentoimivuuteen ja kohdentamiseen liittyvät haasteet). Esityksestä jää epäselväksi, miten maapohjaan liittyvät verotiedot tulevaisuudessa hallinnoitaisiin ja miten jatkossa varmistettaisiin yhteentoimiva, poikkeuksetta oikeudenmukainen ja laadukas verotusprosessi verotusta hoitavien viranomaisten välillä.

On myös huomioitava, että tietojen yhteentoimivuuden kehittäminen verotusprosessin sujuvuuden varmistamiseksi saattaa aiheuttaa kehitystarpeita myös Verohallinnon ja kuntien järjestelmiin.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan verotietojen hallinnointiin liittyvien kehitystoimenpiteiden toteuttaminen kattaen tarvittavien tietojen toimittaminen halutuin syklein, laadunvarmistus-, tietoturvatöimenpiteet ja tukipalvelut sekä tarvittavien kehitystoimenpiteiden toteutus havaittujen haasteiden ratkaisemiseksi ja veroprosessin sujuvuuden varmistamiseksi on 'miljoonaluokan' hanke, joka voitaisiin toteuttaa kestävästi ja laadukkaasti vain omana yhteistyöhankkeenaan, jossa ratkaistaisiin veroprosessiin liittyvät nykyiset haasteet ja jolle olisi osoitettu tarvittava rahoitus. Näin ollen Kuntaliitto ei pidä realistisena, ettei esitetystä lakimuutoksesta olisi vaikutuksia valtiontalouteen.

HUOMIOT KOSKIEN TIEDONSAANTIOIKEUKSIEN LISÄÄMISTÄ MUILLE VIRANOMAISILLE

Esityksessä ehdotetaan tiedonsaantioikeuksien lisäämistä muille viranomaisille, jotta rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennetut salaisiksi luokitellut tiedot voitaisiin toimittaa muille viranomaisille (pois lukien Verohallinnon tiedot).

Alun perin kunnassa tuotettuja tietoja välitetään useille viranomaisille. On erittäin tärkeää, että eri julkishallinnon toimijat (kunnat, Syke, MML, Tilastokeskus, Väylä, Traficom) julkaisevat (samoja) tietoja yhdenmukaisin periaattein. Yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeitä tietoja on voitava käsitellä hallitusti ja salastusti eri viranomaisissa.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota ehdotuksen perusteluun: '... ja niitä voitaisiin jakaa eteenpäin vain niille viranomaisille, joilla on laissa säädetty oikeus salassapidettävään tietoon'. Kuntaliitto täsmentää, että kaikkea salassa pidettävää tietoa ei tule jakaa kaikille viranomaisille, vaan kutakin tietoa tulee saada vain niiden viranomaisten, jotka tarvitsevat määrätyn tiedon lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseen.

Esityksen kerrotaan edistävän digitaalista turvallisuutta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan tiedon salaamisen mahdollistaminen ja nykyistä hallitummat tietovirrat viranomaisten välillä edistävät digitaalista turvallisuutta. Sen sijaan yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeiden (mukaan lukien kriittisten turvaluokiteltujen tietojen) säilyttäminen valtakunnallisesti yhdessä järjestelmässä tuo riskejä huomattavasti lisää.

KOMMENTTI KOSKIEN LAKIIN JÄÄNEEN VIRHEEN KORJAAMISTA

Lakiluonnoksessa esitetään, että laissa alun perin ollut tiedon keräämisen tarkoitusta koskeva maininta lisättäisiin takaisin lakiin: 'Tiedon keräämisen tarkoituksena on käyttää sitä laissa säädettyihin olennaisiin viranomaistarkoituksiin'.

Kuntaliitto toivoo, että YM ja Syke selkiyttävät, tulkitsevatko ne tarkoituksen niin, että tietoja ylläpidetään Ryhti-järjestelmässä VAIN oleellisia viranomaistarkoituksia varten vai onko Sykellä aikomus edelleen esimerkiksi avata kuntien tehtävissä syntyvien tietojen osalta avoimia tai maksullisia rajapintapalveluja myös yksityisille toimijoille. Tietojen toimittaminen viranomaistarkoituksiin sekä tietojen julkaisu Ryhti-järjestelmän tietopalvelun kautta yksittäisenä hakuna muillekin toimijoille on kuntien kannalta hyväksyttävää, mutta kunnan tuottamien tietojen luovutus suurina datamassoina tai ra-japintapalveluina yksityisille sopimustoimijoille rajoittaisi kunnan mahdollisuuksia tarjota omia digitaalisia palveluitaan aiheuttaen kunnille myös taloudellista haittaa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

2 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne:

Kuntaliitto kannattaa lain muuttamista takaisin vuoden 2023 eduskunnan ympäristövaliokunnan mietinnön mukaiseksi: 'Tiedon keräämisen tarkoituksena on käyttää sitä laissa säädettyihin olennaisiin viranomaistarkoituksiin' ja pyytää, että ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus avaisivat tulkintansa ko. lakipykälästä.

10 § viranomaisten tiedonsaantioikeudet salassa pidettävistä tiedoista:

Kuntaliitto kannattaa (nykymuotoisten Ryhti-tietosisältöjen osalta) muiden viranomaisten tiedonsaantioikeuksien laajentamista, jotta turvallisuuden vuoksi salattavia tietoja voidaan välittää kaikille niille viranomaisille, jotka tarvitsevat ko. tiedot lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi.

Yleisesti ottaen Kuntaliitto kannattaa julkishallinnon toiminnassa syntyvien tietojen jakelua nykyistä hallitummin. Tietoja voidaan jakaa tehokkaasti myös muilla tavoilla kuin kaikille avoimien rajapintojen kautta.

Ryhti-tietovarantojen ylläpitäjänä kunnilla on tiedonsaantioikeus omien tietojensa osalta. Jos muiden viranomaisten (kattaen muut kunnat) tuottamaa salattua tietoa tuodaan Ryhti-järjestelmään, tulee kuntien tiedonsaantioikeudet varmistaa.

Kuntaliitto on huolissaan riskeistä, jotka aiheutuvat yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten tietojen keräämisestä yhteen järjestelmään. Valtakunnallisen tietovarannon tietosisällön laajentuessa merkittävästi kasaantumisvaikutus tulee selvittää huolellisesti.

9 a § Suomen ympäristökeskuksen oikeus saada tietoja Verohallinnolta:

Ehdotus vaatii huolellista lisävalmistelua.

Esitys sisältää ehdotuksen, jonka mukaan Verohallinnon ja kuntien välinen verotietojen hallinnointi ja tietojen toimitus kulkisi jatkossa Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän järjestelmän (ja Syken tukipalvelun?) kautta. Esitys menee yli ympäristöministeriön hallinnonalan ja Syken ydintehtävän. Asiaa vaatii laaja-alaista valmistelua niin verotusprosessin kuin teknisen toteutuksen sekä siihen liittyvän rahoituksen osalta. Näin laajaa muutosta ei voida toteuttaa hyvin kevyen valmistelun pohjalta. Asia tulee valmistella huolellisesti niin, että verotusta hoitavat viranomaiset voivat siihen vaikuttaa.

Asia tulee käsitellä joka tapauksessa kiinteistöverouudistuksen yhteydessä, jotta verotuksen arvostusperusteet saadaan tulkinnoiltaan yhteentoimiviksi.

Valtakunnallisen rakennustietovarannon valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpitoa varten Syke tarvitsee tiedonsaantioikeudet Verohallinnon ylläpitämiin rakennusten omistajatietoihin.

Lähtökohtaisesti Kuntaliitto kannattaa digikehittämisessä 'Lean'-periaatetta, missä prosessit toteutetaan aina suorinta tietä ilman turhia välivaiheita ja välikäsiä sekä EU Green Deal Dataspace-mukaista tietojen julkaisua suoraan alkuperäisestä syntyvästä lähteestään.

Kuntaliitto pyytää ympäristöministeriöltä ja Suomen ympäristökeskukselta ainakin karkealla tasolla esitettyjä kuvauksia seuraavista asioista (liittyen ehdotukseen § 9a):

- Mitä rakennustietoja Syke aikoo Ryhti-järjestelmässä ylläpitää perustuen Verohallinnon tietoihin ts. mitä tietoja Syke Ryhti-järjestelmän ylläpitoa varten tarvitsisi
- Mitkä veroprosessin esille tulleista haasteista (esim. tiedon yhteentoimivuuteen liittyen) lain toteutumisen myötä ratkaistaisiin
- Kuvaus valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpidon prosesseista sekä ylläpidon vastuista
- Ainakin karkealla tasolla tehty toteuttamissuunnitelma sekä tieto, miten kuntien tarpeet kehityksessä huomioitaisiin

sekä ehdotuskokonaisuuteen liittyen:

- Selvitys kasautumisvaikutuksesta esitettyjen laajennusten myötä

LOPUKSI

- Kiinteistöveron veronsaajana kunnat tarvitsevat Verohallinnon tiedot joka tapauksessa verotuksen oikeudenvallontaa ja kunnan lakisääteisiä tehtäviään varten. Tiedonsiirrot tulee toteuttaa rajapintaratkaisuin.
- Kiinteistöverotietoihin liittyvä prosessi on yksi julkishallinnon potentiaalinen kehityskohde, jossa prosessia voitaisiin huomattavasti tehostaa automaation avulla, mikäli verotukseen liittyvät tietojen määrittelyyn ja tulkintaan liittyvät haasteet ratkaistaisiin. Kuntaliitto kannattaa prosessin kehitystyötä, mutta realistisin resurssein.

Tiihonen Päivi
Suomen Kuntaliitto ry